

98

L

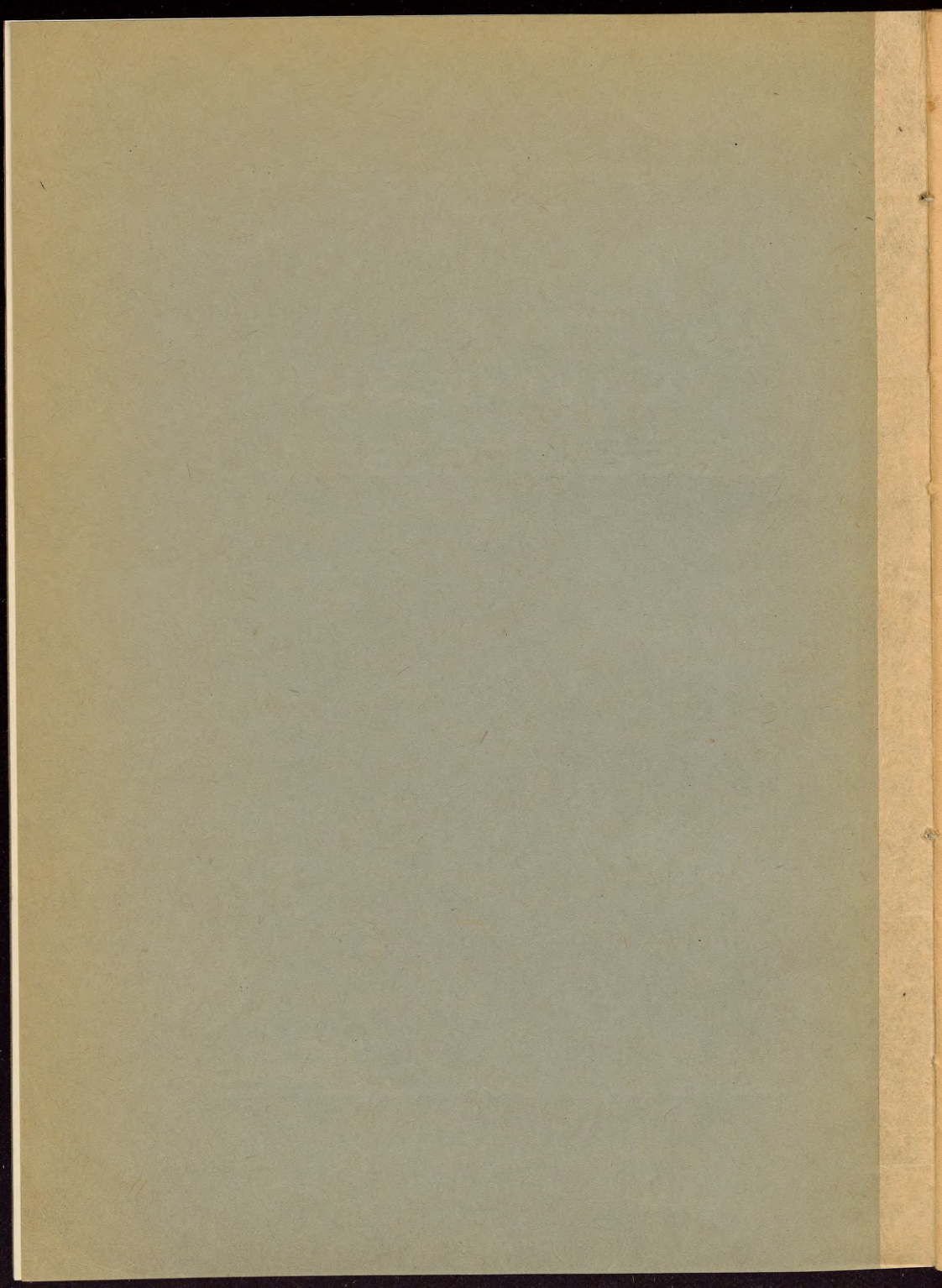
100

62-3
373

Privatdocents Jānis Pagasts

Civiltiesu trešā instance

1 9 4 0

62-3
373

48
Dubl
L
348

Novilkums no „Jurists“
Nr. 4 (106) 1940. gada

Privatdocents Jānis Pagasts.

Civiltiesu trešā instance

R i g ā
1 9 4 0

L-1
B-1

Vīl' Lāca Latv. Pār
Valsts bibliotēka

~~67~~ 42.032 0309062983

pārē. 22xii 06.20.

lpp pārē. 17xii 02.0.K.

A.-S «ROTA» III spiestuve.
Rīga, Elizabetes ielā 83/85

1.

Kulturalās valstis civiltiesas, ar maz izņēmumiem, sakārtotas pēc triju instanču sistēmas.¹ Tas tamdēļ, ka gadu simteņu ilgi novērojumi ir pierādījuši ka civilīietas pareizai izspriešanai pietiek ar trim instancēm, un lietas pārnešana uz ceturto vai piekto instanci sagādātu tikai nevajadzīgu prāvas novilcinājumu.

Vairāk pakāpju tiesas, vairākas tiesu instances ir vajadzīgas, pirmkārt tamdēļ, ka tiesneši, izspriežot lietu, var kļūdīties un iznest lietā nepareizu spriedumu. Otrkārt tamdēļ, ka arī prāvniekiem var gadīties tādi apstākļi, ka viņi pamata instancei, pirmās pakāpes tiesai nespēj sniegt pilnīgu un izsmelošu lietas apstākļu apgaisojumu, nespēj iesniegt visus pierādījumus un paskaidrojumus. Šo iemeslu dēļ ir jādod prāvniekiem iespēja, prasīt lietas pārspriešanu augstākās pakāpes, otrās instances tiesā, — apelācijas instancē.

¹) Dānijā pēc 1916. g. Civilprocesa likuma pastāv tikai divi instances. Munch-Petersen, Der Zivilprozess Dänemarks, Berlin 1932, 50. § III.

Pirmās pakāpes tiesa, pamata instance izspriež lietu pēc būtības: noskaidro un pārbauda pēc procesualā likumā noteiktiem paņēmieniem un līdzekļiem lietas apstākļus, apsver prāvas daļībnieku prasījumus un iebildumus, un pēc tam, piemērojot noskaidrotiem apstākļiem materialā likuma noteikumus, dod atbildi uz prasītāja prasījumiem un atbildētāja iebildumiem, — taisa spriedumu pēc lietas būtības.

Ja kāds no prāvniekiem atrod pirmās instances spriedumu par nepareizu, tad viņam tiesība likumā noteiktā termiņā iesniegt pārsūdzību otrai instancei, otrās pakāpes tiesai, norādot sūdzībā iemeslus, kuru dēļ viņš atrod pirmās instances spriedumu par nepareizu un atceļamu.

Otrās instances tiesa pārspriež lietu pēc būtības no jauna apelācijas sūdzības robežās un taisa galīgu spriedumu, kas nekavējoties izpildams, izņemot likumā paredzētos gadījumus, kad iespējama sprieduma izpildīšanas apturēšana.

No sacītā izriet, ka pirmās un otrās instances tiesām ir divi uzdevumi: 1) vispusīgi un izsmeloši noskaidrot lietas apstākļus pēc procesualo likumu noteikumiem, 2) uz noskaidroto lietas apstākļu pamata izšķirt prāvnieku strīdu pēc materialo likumu noteikumiem un iznest lietā taisnīgu spriedumu, kas nedrīkst runāt preti likumam.

Civiltiesu trešai instancei ir tikai viens uzdevums — rūpēties par likuma noteikumu pareizu un vienādu izpratni un piemērošanu visās valsts tiesās izspriežamām civillietām.

2

Pirmās un otrās pakāpes tiesām, izspriežot lietas, jārikojas pēc divējāda rakstura likumu noteikumiem: 1) pēc procesualā likumu noteikumiem, kas nosaka lietas izspriešanas gaitu un kārtību, un nodrošina prāvnieku vienlīdzību tiesas priekšā: vienādos gadījumos tiesai pret ikvienu un visiem prāvniekiem ir vienādi pienākumi un vienādas tiesības, un otrādi — vienādos gadījumos ikvienam prāvniekam ir pret tiesu vienādi pienākumi un vienādas tiesības. 2) pēc materialo likumu kā, piem., civillikumu, vekseļu likumu un taml. noteikumiem, kas nodrošina ikvienai un visām personām vienādos tiesiskos stāvokļos vienādas tiesības un vienādus pienākumus.

Bet uzrakstīt procesualos un materialos likumus tā, ka ikviens un visi valsts iedzīvotāji vienādi saprastu likuma tekstu, ir ļoti grūti un varbūt pat neiespējami, vēl jo vairāk tamdēļ, ka likumus izdod nākamībai un tāpēc nav iespējams paredzēt uz priekšu visus gadījumus, kuriem likumu nāksies piemērot. Šo iemeslu dēļ dažādas tiesas dažādi izprot un dažādi piemēro likuma no-

teikumus izspriežamām lietām, it sevišķi tādos gadījumos, kad likuma teksts ir nepilnīgs vai neskaidrs.

Un sekas no šādas likumu teksta dažādas izpratnes un piemērošanas ir tādas, ka vienu un to pašu tiesību jautājumu viena tiesa atrisina citādi kā otra. Pilnīgi vienādu gadījumus vienā tiesā izspriež tā, bet otrā citādi, jo katra tiesa savādi izprot likuma tekstu.

Bez tam var gadīties, ka tiesneši var neievērot likuma noteikumus aizklūdas vai neuzmanības, jo neskatoties uz tiesnešu augsto izglītību un stingro izlasi ieceļot amatā, tiesneši tomēr ir cilvēki, kam lielākā vai mazākā mērā piemīt cilvēku labās un sliktās īpašības.

Likuma noteikumu neievērošana un likuma teksta nevienāda izpratne un piemērošana iztiesājāmām lietām mazina valsts iedzīvotāju acīs tiesas cieņu un iznīcina uzticību tiesas spriedumam. Iedzīvotāji redz, ka visiem un vienādi piemērošanai rakstīto un izdoto likumu tiesas piemēro dažādi, ka tiesās nevar atrast taisnību.

Bet taisna tiesa ir valsts iekārtas stiprākais pamats, — tā uztur iedzīvotāju uzticību valsts iekārtai, un tamdēļ visas kulturalās valstis rūpējas par šī pamata kopšanu un saglabšanu gan ieceļot tiesnešu amatos spējīgākos un cildenākos juristus, gan nodibinot trešās instances tiesu, parasti vienu visai valstij, kuras uzdevums un pienākums uz viena vai abu prāvnieku lūgumu pār-

spriest, pārbaudīt otrās instances tiesu spriedumus no likumības, no pareizas un vienādas likuma izpratnes un piemērošanas viedokļa, nepārbaudot zemākās tiesu instancēs noskaidrotos lietas apstākļus un pierādījumus.

Trešās instances uzdevumus ļoti raksturīgiem vārdiem izsaka vācu profesors Vachs.² Viņš saka: «Trešās instances augstākais uzdevums ir uzturēt vienādīgumu likuma izpratnē un piemērošanā (Rechtseinheit). Rūpes par atsevišķas lietas taisnīgu izspriešanu stāv tālu aiz šī uzdevuma.» Tādā pašā garā par šo jautājumu izsakas arī Veismanis, kurš domā, ka prāvnieku intereses trešās instances tiesai jāņem vērā tikai tiktāl, ciktāl tās sakrīt ar publiskām interesēm.³

Vienādīgums likuma izpratnē un piemērošanā (Rechtseinheit) nozīmē to, ka visām tiesu iestādēm ikviens likuma noteikums, ikviens likuma teksts ir jāsaprot vienādi, t. i. viena tiesa nedrīkst piešķirt likuma pantam citādu izpratni kā otra. Un tikai šādā veidā dzīvē izvests vienādīgums likumu izpratnē un piemērošanā nodrošina visiem valsts iedzīvotājiem vienlīdzību likuma priekšā.

Vislabāk un visērtāk šo vienādīgumu var izveidot un uzturēt visai valstij viena trešās

² Erich Schwinge, Grundlagen des Revisionsrechts. Bonn a. Rh. 1955, S. 51.

³ Turpat, 51./52. lpp.; skat. arī 46./47. lpp.

instances tiesa,⁴ kuras tiesneši savstarpīgās apspriedēs vai kopsapulcēs var noskaidrot un atrast taisnīgu un likumam atbilstošu atrisinājumu tiem tiesību jautājumiem, kas likuma neskaidrības vai nepilnības dēļ rada domstarpības.

3.

Civiltiesu trešā instance ir jauno laiku instituts un visā pilnībā varēja izveidoties tikai pēc tam, kad tiesu vara jau bija atdalīta no valsts pārvaldības un likumdošanas varas, un kad katrai no šīm varām bij nospraustas darbības novada robežas. Kamēr valsts augstākā vara bij apvienota monarcha rokās, tikmēr tas arī bija augstākā instance civillietās (Skat., piem., проф. I. А. Покровский, Исторія римскаго права, СПб, 1913. стр. 223.)

Un nebūtu pārspilēti sacīt, ka tagadējās civiltiesu trešās instances, izspriežot civillietas, izpilda seno laiku kronēto valdnieku pienākumus.

Ar civiltiesu trešās instances lielo nozīmi izskaidrojamas arī valsts rūpes par šo tiesu tiesnešiem un to darbību. Par trešās instances tiesu tiesnešiem visās kulturalās valstīs iecerēti tikai juristus ar plašām zināšanām un lielu praksi, cildenus ļaudis, ar vienu vārdu sakot vislabākos no labākajiem. Valsts rūpējas arī, lai viņi nebūtu

⁴ Высочайше учрежд. Комиссія для пересмотра законополож. по судебной части, т. II СПб, 1900. г. стр. 155.

Bet turpat izteiktas arī pretējās domas: skat. 158. lpp. beigas un 159—160. lpp.

pārāk apkrauti darbiem, kādā nolūkā, izspriežamo lietu skaitam pieaugot, vai nu palielina tiesnešu skaitu, vai ierobežo lietu pieplūšanu.⁵

Eiropas cietzemē ir izveidojušies divi civiltiesu trešās instances tipi: kasācijas tips, — kasācijas tiesa, un revīzijas tips, — revīzijas tiesa. Pēdējā ir izveidojusies pēc kasācijas tipa parauga un pēc savas būtības nav nekas cits, kā tā pati kasācijas tiesa ar paplašinātām tiesībām.

Pilnīgi savrup stāv Anglijas civiltiesu trešā instance — lordu palata, kas savu raksturīgo īpatnību dēļ ar pārējo Eiropas valstu augstākām tiesām nav salīdzināma. Mūsu apstākļiem tā ir pilnīgi nepieņemama sava formalisma un dārguma dēļ.⁶

⁵ Skat., piem., Выс. учр Ком. для пересмотра законопол. по судебной части, т. II СПб 1900. г., стр. 151.—160.

⁶ Englands Zivilprozess von Arthur Curti, Berlin 1928, S. 152/153. Sūdzība lordu palātai iespiežama uz pergamenta ar 2 advokatu parakstiem. Varbūtējo tiesu izdevumu nodrošināšanai sūdzībai jāpieliek 700 mārciņu drošības naudas (rēķinot 1 mārc. Ls 21,70 = Ls 15.190,—). Tāpat iespējā veidā katrs parts iesniedz lordu palātai lietas apstākļu attēlojumu līdz ar norādījumu uz strīdīgiem jautājumiem un tiem pamatiem, pēc kuriem, pēc parta domām, lieta izspriežama viņam par labu. Bez tam sūdzībai pievieno lietā nozīmīgo dokumentu norakstus, kas bijuši iesniegti pirmās un otrās instances tiesai, kā arī tiesas sēžu stenografisku pārskatu, ja tāds ir. Lordu palata izspriež lietu uz to materialu pamata, kādi bijuši iesniegti otrai instancei. Partiem tiesība ierosināt arī tādus tiesību jautājumus, kas iepriekšējās instancēs nav ierosināti, ja vien tie attiecas uz lietā iesniegto dokumentu satura iztulkojumu.

Kasācijas instance ir dzimusi, auklēta un audzēta Francijā.⁷ Jau 14. g. simtenī Francijā radās doma, ka nevar palikt spēkā tādi apelācijas tiesu spriedumi, kuros nepareizi iztulkoiti vai piemēroti materialo tiesību noteikumi, vai kurus taisot pārkāpti svarīgi tiesāšanas kārtības noteikumi, jo valsts intereses prasa, lai likumus vienādi piemērotu visiem un katram. Franči domāja, ka šādu spriedumu atcelšanai vajadzētu radīt tādu iestādi, kas neierobežotu tiesu patstāvību un nepavairotu tiesu instanču skaitu, bet tomēr spētu novērst materialo un procesualo likumu nepareizu iztulkošanu un iznīcināt likumam neatbilstošus tiesu spriedumus.

Vadoties no šādiem apsvērumiem Indriķis III 1579. g. izdeva pavēli, kurā noteica, ka visi tiesu spriedumi, kas pēc formas vai pēc satura neatbilst likuma noteikumiem, atzīstami par spēkā neesošiem.

Ludviķis XIV 1667. g. izdeva pavēli, kurā uzlika karaļa padomei (conseil du roi) pienākumu atcelt (kasēt) likuma noteikumiem neatbilstošus tiesu spriedumus un nosūtīt lietas atpakaļ attiecīgai tiesai, izspriešanai no jauna. 1738. gadā Francijas valdība izdeva likumu par lietu pār-

⁷ Высочайше учрежд. комиссія для пересмотра Законоположеній по судебной части. т. II СПб 1900. г. стр. 146. - 169. Erich Schwinge, Grundlagen des Revisionrechts, Bonn a Rh. 1935. 4. §.

spriešanu no jauna tādos gadījumos, kad pēc sprieduma nākšanas likumīgā spēkā atklāti jauni apstākļi, kas nebija zināmi līdz pirmā sprieduma taisīšanai.

Līdz 1789. g. revolūcijai karaļa padome sastāvēja no divi nodaļām. Viena (conseil d'etat) pārzināja administratīva un politiska rakstura lietas, bet otra (conseil des parties) tiesu lietas, un galvenā kārtā lūgumus par apelācijas tiesu spriedumu kasaciju. Lielās revolūcijas laikmeta likumdevēji paturēja šo iestādi un nosauca to par kasācijas tribunālu (tribunal de cassation), bet vēlāk pārdēvēja par kasācijas tiesu (cour de cassation), un ar 1790. gada 27. novembra (1. decembra) dekretu noliedza kasācijas tiesai izspriest lietas pēc būtības. Revolūcijas laikmeta likumdevēji atzina, ka lietas pēc būtības izlemjamas tikai divi instancēs. Pēc viņu domām kasācijas tiesa drīkst spriest tikai par pārsūdzētā sprieduma likumību: kasācijas tiesas uzdevums ir spriest tiesu par spriedumu, bet ne par lietu.

5.

Principā kasācijas sūdzības Francijā ir tiesība iesniegt par visiem galīgiem spriedumiem, izņemot galīgos miertiesnešu spriedumus, un spriedumus dažās, likumā tieši paredzētās lietās. Sūdzībai jāpievieno drošības nauda, kas piekrīt valstij, ja kasācijas tiesa atstāj sūdzību bez ievēribas.

Par kasācijas iemesliem likums atzīst:

- 1) likuma noteikumu pārkāpšanu,
- 2) tiesai ar likumu piešķirto varas robežu pārkāpšanu,
- 3) pretrunīgu spriedumu taisīšanu dažādās otrās instances tiesās vienā un tajā pašā lietā starp vieniem un tiem pašiem prāvniekiem, un
- 4) likumā īpaši uzskaitītu svarīgu tiesāšanas kārtības noteikumu pārkāpšanu.

Kasācijas tiesā ienākušās lietas vispirms apspriež rīcības sēdē, kur pārbauda vai iesniegtā sūdzība atbilst likumā noteiktām formalitātēm un vai tā vispār kasācijas tiesai piekrīt.

Šiem noteikumiem neatbilstošas sūdzības kasācijas tiesa atstāj bez caurskatīšanas, bet pārējās noliek tiesas sēdē, kas izspriež sūdzības pēc satura.

Kasācijas tiesa nepārbauda ne lietas apstākļus, ne pierādījumus, bet uz lietā esošo materialu pamata noskaidro vai tiesa ir pareizi izpratusi un piemērojusi procesualo un materialo likumu noteikumus.

Kasācijas tiesa nekad netaisa spriedumu pēc lietas būtības. Ja tā atrod, ka pārsūdzētais spriedums pēc tiesas noskaidrotiem lietas apstākļiem atbilst likuma noteikumiem, tā atstāj kasācijas sūdzību bez ievēribas. Pretējā gadījumā tā atceļ pārsūdzēto spriedumu vai nu pilnā apmērā, vai kādā daļā un nosūta lietu atpakaļ otrās instances tiesai, pārspriešanai no jauna citā tiesnešu sa-

stāvā un vadoties no kasācijas tiesas sprieduma norādījumiem.

Pēc Francijas parauga trešās instances tiesas iekārtoja Itālija, Beļģija, Bulgārija, Spānija, Polija, Ēģipte un vēl dažas valstis, starp tām arī ķeizarkā Krievija, izvedot tiesu reformu uz 1864. g. 20. novembra Tiesu likuma pamata.

6.

Krievijā tiesas sprieduma atcelšanas institūts bija pazīstams jau sen pirms 1864. gada tiesu reformas izvešanas. To sauca par tiesu no augšas (судъ съ головы). Ar tādu nosaukumu tas ievests arī cara Alekseja Michailoviča 1649. gada nolikumā (X nod. 10. p.). Pirmā Krievijas likumu kopojumā (сводъ законовъ), kas stājas spēkā 1835. g. 1. janvārī, X sēj. 2. d. 545. p. arī paredz zemākās tiesas sprieduma atzīšanu par spēkā neesošu un lietas nodošanu atpakaļ zemākai tiesai, pārspriešanai no jauna. (Skat. piem. prof. V. Bukovskis, Civilprocesa mācības grāmata, Rīgā, 1938. g. 11. š. 78.—81. lpp.).

1864. g. 20. novembra civilprocesa likumā Krievija pārņēma no Francijas kasācijas tiesas ideju, bet pašu institūtu, pašu kasācijas tiesu tā neatdarināja. Krievija paplašināja arī kasācijas tiesā izspriežamo lietu novadu, uzliekot kasācijas tiesai pienākumu izspriest arī lūgumus par spriedumu atcelšanu jaunu apstākļu atklāšanas dēļ vai viltojuma atklāšanas dēļ aktos, uz kuriem

spriedums pamatots un lietā nepiedalījušos trešo personu lūgumus par sprieduma atcelšanu, ja tas aizskar viņu tiesības. Pēc Francijas civilprocesa likuma noteikumiem šos lūgumus izlemj pēc pierības pirmās vai otrās instances tiesas.⁸

Kasācijas tiesas pienākumus Krievijas likumdevējs uzlika Senatam, kas blakus augstākās tiesas uzdevumiem veica arī svarīgus valsts pārvaldības iestādes uzdevumus. Kasācijas tiesas pienākumu veikšanai Senatā iekārtoja kasācijas departamentus un to kopsapulces.

Kasācijas iemeslu skaitu Krievijas likumdevēji samazināja tādā kārtā, ka CPL 571. pantā piešķīra atbildētājam tiesību celt noraidījumu, kad tajā pašā vai citā tiesā iztiesā lietu par to pašu priekšmetu un starp tām pašām personām. Pastāvot šādam noteikumam atkrita kā kasācijas iemesls norādījums uz pretrunīgu spriedumu taisīšanu vienā un tajā pašā lietā, starp vieniem un tiem pašiem prāvnikiem, jo atbildētāja noraidījuma tiesība izslēdza iespēju rasties diviem spriedumiem vienā un tajā pašā lietā.

Francijas likumā kā kasācijas iemeslus uzrādītos un atsevišķi uzskaitītos tiesāšanas kārtības pārkāpumus, Krievijas likumdevējs apvienoja dodot uzskaitījuma vietā vispārīgu principu. Krievijas 1864. g. 20. novembra CPL 793. p. noteica, ka lūgums par sprieduma kasāciju pielaižams arī

⁸ Code de procédure civile, Art. 474.—504.

taid, kad pārkāpti tik svarīgi tiesāšanas kārtības noteikumi, ka to neievērošanas dēļ nav iespējams piešķirt tiesas lēmumam tiesas sprieduma spēku. Tā tad jautājumu par tiesāšanas kārtības noteikumu pārkāpuma nozīmi izšķir kasācijas tiesa: ja pārkāpums var iespaidot sprieduma pareizīgumu, — kasācijas tiesa spriedumu atceļ; ja pārkāpums ir nenozīmīgs, — tas nevar noderēt par iemeslu pārsūdzētā sprieduma atcelšanai.

Kasācijas drošības naudu Krievijas 1864. gada 20. novembra CPL neparedzēja. To ievada vēlāk kā līdzekli samazināt Senatā ienākušo kasācijas sūdzību skaitu.⁹

Ar 1878. g. 17. janvāra papildinājumiem civilprocesā Senata civilkasācijas departamentam uzlika pienākumu izspriest arī lūgumus par sprieduma atcelšanu tajā gadījumā, kad Tiesu palatas spriedums taisīts pret atbildētāju, kurš nav ieradies uz lietas izspriešanu, un kura dzīves vieta nav bijusi uzdots. Šo papildinājumu ievada civilprocesā lai novērstu prasītāju ļaunprātīgu rīcību tajos gadījumos, kad atbildētāju aicina uz tiesu ar sludinājumu.

⁹ Kasācijas drošības naudu ievada ar 1868. g. 1. jūlijā pārgrozījumiem Civilprocesa likumā. II. II. C. Зак. т. 43. ст. II 46066. Drošības naudas lielums: par miertiesnešu sapulces spriedumu 10 rubļu, par tiesu palatas spriedumu 100 rubļu. Lūgumi atcelt miertiesneša galīgos spriedumus, t. i. tādus, kur prasības summa nepārsniedza 30 rubļus, bija atsvabināti no drošības naudas. Šādus lūgumus izsprieda miertiesnešu sapulce kasācijas kārtībā.

1912. g. 15. jūnija likums par vietējo tiesu pārveidošanu aizliedza pārsūdzēt miertiesnešu sapulces kā miertiesnešu otrās instances spriedumus kasācijas kārtībā tādās lietās, kur prasības summa nepārsniedza 100 rubļu.

Aprādītās robežās Krievijas civiltiesu trešās instances — Senata civilkasācijas departamenta darbība ritēja līdz lielnieku apvērsumam 1917. gadā.

Krievijas Senata kā civiltiesu trešās instances mērķus un uzdevumus ļoti zīmīgos vārdos izsaka Senata civilkasācijas departaments 1873. gada 719. spriedumā. Tur teikts:

«Tiesāšana kasācijas instancē nav tiesu iestādēs uzsāktās lietas izspriešanas turpinājums, un iekārtota ne tik daudz prāvnieku interešu aizsardzībai kā nolūkā uzturēt likuma spēku un likuma pareizu iztulkošanu un piemērošanu. Senata kasācijas departaments neizspriež prāvnieku strīdu par civiltiesībām, bet gan jautājumu par likuma īsto nozīmi un pareizu piemērošanu tiesu iestāžu noskaidrotiem lietās apstākļiem, un lietas būtībai pieskaras tikai tiktāl, ciktāl tas vajadzīgs lai pārbaudītu sūdzētāja uzdotos kasācijas iemeslus.»

7.

Pie mums Krievijas civilprocesa likums ieguva spēku pēc Likuma par agrāko Krievijas likumu spēkā atstāšanu Latvijā (1919. g. lik. un rīk. kr. 154).

Pagaidu nolikums par Latvijas tiesām un tiesāšanas kārtību (Lik. un rik. kr. 1919. g. 10) noteica visai Latvijai vienu trešās instances tiesu pēc Krievijas parauga. Pagaidu nolikuma 7. pants nosaka: «Kasācijas instance visās lietās ir Latvijas Senats Rīgā, kurš izspriež lietas koleģiālā sastāvā un sadalas civil- kriminal- un administratīvā nodaļās ar kopīgā sēdē vēlētiem priekšsēdētājiem.»

Krievijas civilprocesa likumā noteiktai tiesāšanas kārtībai Senatā Latvijas likumdevējs ar pārgrozījumiem ir pieskāries ļoti maz.

1935. g. Papildinājumi un pārgrozījumi civilprocesa likumā noteica, ka lietas referēšana Senatā notiek tikai tad, ja to prasa kāds no prāvniekiem (CPL 918. p.).

1937. g. Papildinājumi un pārgrozījumi noteica, ka tajos gadījumos, kad Senāts sūdzību neievēro, tas uz prāvnieka lūgumu nosaka kam jānes tiesāšanas izdevumi kasācijas instancē un kādā apmērā (CPL 919. p. 2. d.). Tā paša gada Pārgrozījumi pagasttiesu likumā noteica, ka pārsūdzības instance miertiesai ir Senata civildepartaments.¹⁰

1939. g. 11. maija Pārgrozījumi un papildinājumi civilprocesa likumā: 1) atcēla noteikumus

¹⁰ Šajā jautājumā skat. arī Senata CKD kopsēdes 1937. g. 6. okt. spried. nr. 39. (Konradi un Valters XIV 1938. gada 16. un 17. lpp.

par lietā, nepiedalījušos trešo personu lūgumiem (CPL 906. p. 3. pkt., 909. p., 911. p. 3. pkt., 913., 924. un 937. p.) un 2) noteica, ka miertiesneša vai apgabaltiesas spriedumi vai lēmumi par šķirējtiesu spriedumu anulēšanu pārsūdzami Senata civildepartamentam (CPL 1521. p.).

Beidzot Likuma par dzīvokļu īres inspekciju (1939. g. lik. kr. 230) 12. pants noteica, ka miertiesneša spriedumi visos strīdos par īres maksas apmēru vai par jautājumiem, kas atkarīgi no īres maksas apmēra, ja šie strīdi pakļauti likumam par telpu īri, pārsūdzami tikai kasācijas kārtībā Senatā, arī tad, ja prasības suma ir mazāka par simts latiem. Kļūdas un nepareizības likuma piemērošanā, kā arī motīvu nepilnību miertiesneša spriedumā Senats šajās lietās izlabo pats, nesūtot lietu atpakaļ miertiesnesim jaunai izspriešanai, ja šāda labošana iespējama neapskatot lietas būtību. Tāpat kasācijas kārtībā iepriekšējās rindīņās minētās lietās pārsūdzams miertiesneša blakus lēmums par lietas izbeigšanu.

1937. un 1939. g. Papildinājumiem un pārgrozījumiem ir principāla nozīme. Tajos: 1) mūsu civiltiesāšanas kārtība likumā tieši norādītās lietās atkāpjas no triju instanču sistēmas, izmetot vidējo — apelācijas instanci, 2) trešās instances tiesā — Senatā no pirmslielnieciskās Krievijas pārņemtajiem tīrās kasācijas principiem pievienojas revīzijas princips, kas izteicās 1937. g. Civilprocesa likuma papildinājumā — 919. p. 2. daļā

par tiesāšanas izdevumu noteikšanu ¹¹ un Likuma par dzīvokļu īres inspekciju 12. pantā vārdos: «kļūdas un nepareizības likuma piemērošanā kā arī motīvu nepilnību mirtiesneša spriedumā Senats izlabo pats...» Šajos divi gadījumos jau Senats taisa spriedumu pēc lietas būtības.

8.

Revīzijas instance ir radusies Prūsijā zem franču kasācijas idejas iespaida.¹² Vācijas valstiņu augstāko tiesu uzdevums līdz 19. gadu simtenim bija pārspriest zemāko tiesu izspriestās lietās pēc būtības — revidēt zemāko tiesu spriedumus: rūpēties par likuma noteikumu vienādu iztulkošanu un piemērošanu nebija šo tiesu uzdevums. Augstākās tiesas, parasti, savus spriedumus nemotivēja,¹³ un tamdēļ ne prāvnieki, ne zemākās tiesas nezināja kamdēļ augstākā tiesa izspriedusi lietu tā un ne citādi,

Napoleona karu laikā Vācijas dienvidu zemes ap Reinu iepazinās ar Francijas civilprocesu un franču kasācijas tiesu: kasācijas ideja pārnāca uz Vāciju.

1833. g. 14. decembrī Prūsija izdeva likumu, kas piešķīra prāvniekiem tiesību iesniegt par ape-

¹¹ Norādījums par tiesāšanas izdevumiem pēc paša likuma ir sprieduma sastāvdaļa. Senata CKD kopsēdes 1939. g. 27. septembra spriedums 35. lietā (SCKD spr. Izvilkumi. 1940. g. 49./50. lpp.).

¹² Schwinge. Grundlagen, 6.—16. lpp.

¹³ Schwinge. Grundlagen, 10. lpp.

lacijas tiesas spriedumu sūdzību Obertribunalam un lūgt atzīt spriedumu par nederīgu (Nichtigkeitsbeschwerde).¹⁴ Sūdzību varēja iesniegt šādu iemeslu dēļ:

1) kad pārsūdzētā spriedumā pārkāpts kāds tiesību pamatnoteikums, vienalga vai tas pamatojas uz tiešu likuma priekšrakstu, vai izriet no likuma jēguma un sakarības, vai arī tiesību pamatnoteikums (Rechtsgrundsatz) nepareizi piemērots;

2) kad pārkāpti svarīgi tiesāšanas kārtības noteikumi. Par svarīgiem tiesāšanas kārtības pārkāpumiem likums uzskaitījuma kārtībā noteica desmit gadījumus.

Ar šo likumu Prūsijas obertribunalam bija uzlikts pienākums rūpēties par tiesību pamatnoteikumu pareizu izpratni un piemērošanu kā arī par tiesāšanas kārtības noteikumu ievērošanu. Prūsijas justicministrs, runājot kādā pavēlē par 1833. gada 14. decembra likumu, saka, ka «iesniegt sūdzības uz šī likuma pamata gan ir tiesība vienīgi prāvnikiem, bet sūdzības mērķis ir novērst nepareizu tiesību principu nodibināšanos.»¹⁵

Prūsijas obertribunala uzdevumi, izspriežot lūgumus par sprieduma atzīšanu par nederīgu (Nichtigkeitsbeschwerde), tā tad bija līdzīgi Francijas kasācijas tiesas uzdevumiem, izspriežot lūgumus par spriedumu kasaciju.

¹⁴ Erich Schwinge 13. un 14. lpp.

¹⁵ Erich Schwinge, 14. lpp.

Līdz 19. g. simteņa vidum Vācijas zemes, raugoties no civilprocesa viedokļa, sadalījās trijos novados:¹⁶

1) zemes, kur bija spēkā tā sauktās vispārīgās procesa tiesības (der gemeine Prozess). Šīs tiesības bij mantojums no itaļu kanoniskā procesa tiesībām, no zemeskungu ievestās tiesāšanas kārtības, jo zemeskungi sprieda tiesu par savas zemes ļaudīm, un no sakšu procesa tiesībām, kur bij pārsvarā ģermaņu tiesības.

Šajā novadā ietilpa Saksija, Meklenburga, Hanovera un citas vācu zemes.

2) Prūsijas zemes, kur bij spēkā Prūsijas 1793. g. vispārīgais tiesāšanas kārtības likums, un

3) zemes, kur bij spēkā franču 1806. g. civilprocesa likums. Šajā novadā ietilpa Bavārija Vestfale un vēl dažas vācu valstiņas.

Ar laiku Vācijas civilprocesa tiesības kļuva vēl raibākas aiz tā iemesla, ka dažas valstiņas izdeva savus civilprocesa likumus, kā Hanovera, Braunšveiga, Bavārija un citas.

Itin dabīgi, ka šāds stāvoklis radīja vajadzību pēc vienāda Civilprocesa likuma visai Vācijai. Sakarā ar to tika izstrādāti vairāk Civilprocesa likumprojekti. Jautājumā par trešās instances tiesas iekārtošanu vācieši no sākuma

¹⁶ Dr. Leo Rosenberg, Lehrbuch des Deutschen Zivilprozessrechts, 3. Aufl. Berlin, 1931. S. 14.—15.

jūsmoja par franču kasācijas tiesu. 1832. gadā Mitermaiers rakstīja:¹⁷ «Nevajaga aizmirst, ka kasācijas tiesa pieder pie viscildenākām tiesu iestādēm.» Prūsijas valdības 1860. gadā izstrādātā civilprocesa likuma projekta motivos ir sacīts, ka franču kasācijas tiesa bauda ārkārtīgi lielu cieņu un spīdoši veic savus uzdevumus, un apgalvojumi par tās trūkumiem ir nepamatoti.¹⁸

Ap šo pašu laiku radās arī kasācijas tiesas pelēji un zākātāji, un starp tiem bija arī I. M. Planks un Prūsijas justicministrs Dr. Leonhardts. Pēdējais 1865. gadā publicēja pret kasācijas instanču ļoti asu rakstu, kurā kā uz galveno kasācijas tiesas trūkumu norādīja uz to, ka kasācijas tiesa tikai atceļot (kasējot) spriedumus, bet pati nekad netaisot spriedumu pēc lietas būtības. Un, lūk, tamdēļ kasācijas tiesa vairs neesot tiesa šī vārda īstā nozīmē. Profesors švinge atrod, ka šādai uzskatu maiņai ir pamatā nacionalisms, bet nevis kasācijas tiesas trūkumi, kurus neviens no tās pēlējiem neesot spējis pierādīt.¹⁹

1877. gadā Vācija izdeva visai valstij vienādu civilprocesa likumu, kas stājās spēkā 1879. gada 1. oktobrī. Pēc šī likuma noteikumiem Vācijas civiltiesu trešā instance — Reichsgericht ir revīzijas tiesa, kuras mērķi un uzdevumi ir

¹⁷ Schwinge, Grundlagen, S. 41.

¹⁸ turpat, 42. lpp.

¹⁹ Erich Schwinge, Grundlagen, 40.—49. lpp. un Leo Rosenberg, Lehrbuch III Aufl. S. 467.

līdzīgi tiem mērķiem un uzdevumiem, kādus Prūsijas 1833. g. 14. decembra likums uzlika Berlīnes obertribunalam, vadoties no franču kasācijas tiesas idejas.

Francijas kasācijas tiesai un Vācijas Reichsgerichtam ir vienādi mērķi un vienādi uzdevumi, tikai ceļš uz kopīgo mērķi ir katrai tiesai citāds.

10.

Pēc Vācijas civilprocesa likuma noteikumiem revīzijas lūgumu var iesniegt tikai par vispārīgo tiesu otrās instances, — Oberlandesgerichta²⁰ spriedumiem, pie kam mantisku prasību lietās tikai tad, ja prasības priekšmeta vērtība sasniedz zinamu sumu (pēc 1929. g. 8. februāra likuma 6000 vācu marku). Amtsgerichtam²¹ piekritīgās lietās revīzijas lūgumu iesniegt nevar.

Par revīzijas iemeslu noder tikai likuma pārkāpums, pie kam likums uzskatams par pārkāptu, ja tiesību norma (Rechtsnorm) nav piemērota vai piemērota nepareizi. Šis noteikums attiecas tiklab uz materialām, kā procesualām tiesībām. Šo domu īsi un kodolīgi izsaka profesors Leo Rozenbergs vārdos: «Revisibel ist ein Gesetz»²².

²⁰ Oberlandesgericht pēc savas kompetences atbilst mūsu Tiesu palātai.

²¹ Amtsgericht pēc savas kompetences atbilst mūsu miertiesnesim.

²² Dr. Leo Rosenberg, Lehrbuch des Deutschen Zivilprozessrechts, 3. Aufl., Berlin 1931. S. 496.

Revizijas lūgumus Reichsgerichts vispirms apspriež rīcības sēdē, kur noskaidro, vai dotā lietā revīzija vispār atļauta, vai ievēroti likuma formālie noteikumi un termiņi. Formāliem noteikumiem neatbilstošos lūgumus tiesa atstāj bez izspriešanas, bet formāliem noteikumiem atbilstošos noliek uz sēdi un uzaicina prāvniekus.

Revizijas lūgumā un revīzijas pamatojumā izteiktās prāvnieku sūdzības Reichsgericht pārbauda tikai uz to materialu pamata, kas redzami apelācijas tiesas spriedumā vai tiesas sēžu protokolos.

Ja revīzijas instance atrod, ka revīzijas lūgums ir pamatots, tā atceļ pārsūdzēto spriedumu un nodod lietu atpakaļ otrās instances tiesai pārspriešanai no jauna. Pretējā gadījumā Reichsgericht atstāj lūgumu bez ievēribas.

Bet revīzijas tiesai (Reichsgericht) pašai ir jātaisa lietā spriedums pēc būtības šādos gadījumos:

1) ja pārsūdzēto spriedumu atceļ tikai tamdēļ, ka lietā pilnīgi un pareizi noskaidrotiem apstākļiem ir nepareizi piemērots likums, un

2) ja pārsūdzēto spriedumu atceļ tamdēļ, ka lietu izspriedusi vai nu nepiekritīga tiesa vai tamdēļ, ka lieta tiesu iestādēm nepiekrīt.

Un taisni tas apstāklis, ka Reichsgericht nupat minētos divi gadījumos taisa spriedumu pēc lietas būtības, t. i. noslēdz prāvas gaitu trešā instancē tāpat kā to dara pirmās un otrās instan-

ces tiesas, — atšķir pēc būtības revīzijas instanci no kasācijas instances. Kasācijas instance nekad pati netaisa spriedumu pēc lietas būtības, bet tikai vai nu atstāj kasācijas sūdzību bez ievērības, vai atceļ pārsūdzēto spriedumu, vai nu visumā vai kādā daļā un nosūta lietu atpakaļ otrai instancei pārspriešanai no jauna. Tā ir kasācijas principa atšķirība no revīzijas principa.

Trešās instances tiesu pēc revīzijas principa ir izveidojusi Austrija, Ungārija, Čehoslovākija, Šveice un vēl dažas citas valstis, un pie tam nepieturoties burtiski Vācijas paraugam, bet ar lielākiem vai mazākiem novirzījumiem no tā.

Revīzijas instances galveno uzdevumu, — rūpēties par likuma noteikumu vienādu izpratni un vienādu piemērošanu, zīmīgos vārdos ir izteicis profesors Richards Šmits²³. Viņš saka: «Revīzijas novada noteikšanai un revīzijas nosacījumu piemērošanai vadošais princips tagad ir tas, ka revīzija pieļaujama tikai par tādiem spriedumiem, kas nevien aizskar prāvnieka intereses, apdraudot atsevišķā gadījumā tiesību taisnīgu aizsardzību, bet arī vispārības intereses, apdraudot likuma vienādu izpratni un piemērošanu tiesās visos gadījumos.

Tiem gadījumiem, kur aizskārta tikai viena no minētām interesēm, revīzija nav piemērojama

²³ Dr. Richard Schmidt, Lehrbuch d. deutschen Zivilprozessrechts. II Aufl., Leipzig 1910, S. 797.

ma: revīzijas iedarbība aprēķināta abu interešu apmierināšanai vienā laikā.»

11.

Ja uzstādītu jautājumu par to, kura tiesa — kasācijas vai revīzijas tiesa spēj sekmīgāk veikt savus uzdevumus, tad būtu jāatbild, ka abu tiesu iekārtojums un darbības kārtība vienādā mērā noderīga uzdevumu veikšanai, un sekmes atkarīgas no tiesnešu sastāva.

12.

Vislielākais izspriežamo lietu skaits krīt uz civiltiesu pirmo instanci. Daļa no tām pāriet uz otro, un no tam atkal daļa tiek pārnesta uz civiltiesu trešo instanci: kasācijas vai revīzijas tiesu. Vismazākais izspriežamo lietu skaits tā tad ir civiltiesu trešajā instancē, kas parasti ir viena uz visu valsti. Daudzas valstis cenšas samazināt trešās instances lietu skaitu ar aizliegumu pārnest zinamu šķiru lietas uz trešo instanci. Vācijā nevar pārnest uz trešo instanci mantisku prasījumu lietas, ja prasības priekšmeta vērtība nepārsniedz 6000 vācu marku; Polijā — ja prasības vērtībā nepārsniedz 500 zlotu. Tāpat Polijas kasācijas tiesā nevar pārsūdzēt otrās instances spriedumus, kas taisīti lietās par valdījuma traucējumu vai zaudējumu. Prasībās atliedzināt zaudējumus, ko valsts vai pašvaldības iestāžu organi nodarījuši privātai personai ar

pretlikumīgu vai dienesta pienākumiem neatbilstošu darbību, kasācijas sūdzību atļauts iesniegt neskatoties uz prasības sumu²⁴. Francijā kasācijas sūdzību nav atļauts iesniegt par galīgiem mirtiesnešu spriedumiem un par aizmuguriskiem spriedumiem, par kuriem atļauts iesniegt atsaukumi. Pie mums kasācijas sūdzības nav pielaižamas lietās, kurās prasības summa nepārsniedz simts latus.

Aizliegums pārnest zinamas šķiras lietas uz trešo instanci praktiski nozīmē to, ka šajās lietās pirmās un otrās instances tiesas ir atbrīvotas no trešās instances uzraudzības par likuma noteikumu vienādu iztulkošanu un piemērošanu, un otrādi, — trešā instance ir atbrīvota no pienākuma rūpēties un gādāt, lai zemāko instanču tiesas arī runā esošās lietās vienādi iztulkotu un piemērotu likumu. Šajās lietās prāvniekam jāapmierinājas pat ar acīm redzami nepareizu otrās instances spriedumu.

Ļoti zīmīgi par šo jautājumu izsakas profesors Švinge²⁵. Viņš saka:

«Par revīzijas sumas paturēšanu vai atmešanu civilprocesā ir jau bezgala daudz runāts un rakstīts. Abiem virzieniem ir gandrīz vienāds piekritēju skaits. Pret šo trešās instances atslo-

²⁴ Polijas 1930. g. 29. novembra CPL, kas stājās spēkā 1935. g. 1. janvārī, 425. pants.

²⁵ Erich Schwinge, Grundlagen des Revisionsrechts. Bonn a. Rh. 1935. 218—221.

gošanas līdzekli jau no civilprocesa izdošanas dienas mēdz iebilst, ka tas esot pretsabiedriska (unsozial), jo sašaurinot lielai daļai prāvnieku viņu tiesību aizsardzību un padarot pieeju augstākai tiesai (den Zugang zur höchsten Spitze der Justiz) par bagātnieku priekšrocību, par mantas valdījuma (Vermögensbesitz) privilēģiju²⁶. Pret to revīzijas sumas aizstāvji Vachs un Steins aizrāda, ka trūcīgie ļaudis nemēdzot vest prāvas, kuru vērtība pārsniedz revīzijas sumu, un tamdēļ maldoties tie, kas šo ierobežojumu uzskatot par pretsabiedrisku. Maziem ļaudīm (Dem kleinen Mann) parasti esot vai nu pavisam niecīgas prāvas, vai atkal prāvas par lielām sumām, kā, piem., atlīdzības prasības par zaudējumiem un mantojumu prasības. Šajās lietās arī mazajiem ļaudīm esot atvērts ceļš uz augstāko tiesu, bet turēt gatavībā trīs instanču aparātu priekš sīkumiem (Quisquilien) esot neprātība. No šāda viedokļa esot taisnīgi, ka nastas par revīziju, kas pirmā kārtā domāta vispārības labā, tiekot uzkrautas spējīgākiem pleciem.

No pirmā acu uzmetiena šie paskaidrojumi varētu likties pievilcīgi, jo pavedina taisīt šādu slēdzienu: Revīzijas instance ir nodibināta vispirms tādēļ, lai radītu iestādi, kas rūpētos un nodrošinātu likuma noteikumu vienādu iztulko-

²⁶ Līdzīgi izsakas arī Высочайше учрежд. ком. для пересмотра Законополож. по судебн. части, т. II СПб. 1910 стр 157/158.

šanu un piemērošanu (Rechtseinheit). Aiz tā iemesla nav nozīmes tiem revīzijas pamatojumiem (revīzijas iemesliem), kas pārņemti no prāvnieku interešu novada, un tiem nekad nav piešķirama izšķiroša nozīme pie revīzijas. Tam apstāklim, ka vienai prāvnieku daļai ar revīzijas sumu tiek atņemta iespēja pārnest lietu uz trešo instanci, nav izšķirošas nozīmes, jo revīzija nav domāta prāvnieku interesēs.

No šādiem apsvērumiem tomēr nevajaga ļauties sevi maldināt. Saskaņā ar revīzijas uzdevumu, galvenā vērība jāpiegriež tam, vai process ar revīzijas sumu labāk veicina likuma vienādu iztulkošanu un piemērošanu kā process bez revīzijas sumas. Sakarā ar to jāpārbauda, kāda kārtība tad sniedz trešās instances tiesai plašāku un daudzpusīgāku strīdus materialu. Atkarībā no šāda pārbaudījuma iznākuma arī jāieņem stāvoklis pret revīzijas sumu.

Te nu var sacīt, ka pie tagadējiem apstākļiem, pateicoties revīzijas sumai, augstākai valsts tiesai neienāk tik daudz materialu, ka tā varētu apmierinoši veikt savu uzdevumu: uzturēt spēkā vienādu likuma noteikumu iztulkošanu un piemērošanu. Tas tāpēc, ka šobrīd plaši civiltiesību novadi no augstākās tiesas kontroles gandrīz pilnīgi izslēgti. Teiktais attiecas, piemēram, uz īres tiesībām, uz kaimiņu tiesībām, uz atbildību par pārdotu mājas kustoņu trūkumiem un jautājumi, kas rodas no ikdienas pirkumiem

par skaidru naudu. Visi šie tiesību novadi jau gadu desmitiem ilgi izslēgti no augstākās tiesas darbības lauka, un tā, uzturot spēkā likuma vienādu iztulkošanu un piemērošanu, šiem tiesību novadiem pieskaras ļoti maz. Oficialajā augstākās valsts tiesas (Reichsgericht) spriedumu krājumā var novērot, cik lielā mērā nepārtrauktā revīzijas sumas paaugstināšana ir pārgrozījusi prāvnieku sastāvu. Kamēr agrāk ļoti daudz prāvnieku deva amatnieku un tirgotāju vidusšķira, — tagad tiesisko attiecību lauku pārvalda kapitalistiskās sabiedrības. Tas katrā ziņā rāda, ka mūsu tautas skaitliski lielākās un saimnieciski nozīmīgākās daļas tiesiskās attiecības ir ievērojamā mērā izslēgtas no augstākās valsts tiesas izlīdzinājošās un vienādojošās darbības lauka. Uz tā pamata kāda civilprocesa likuma grozījuma motīvos izteiktais apgalvojums, ka augstākās valsts tiesas vadošie spriedumi esot ieguvums visai vācu tiesu darbībai (der gesamten deutschen Rechtsprechung) un tā tad netieši arī mazāk mantīgiem iedzīvotāju slāņiem, ir pamatots tikai pa daļai. Te nemaz nav ņemts vērā tas apstāklis, ka liela daļa no šo tautas slāņu tiesiskās satiksmes lietām nekad valsts augstākās tiesas izspriešanā nenonāk!

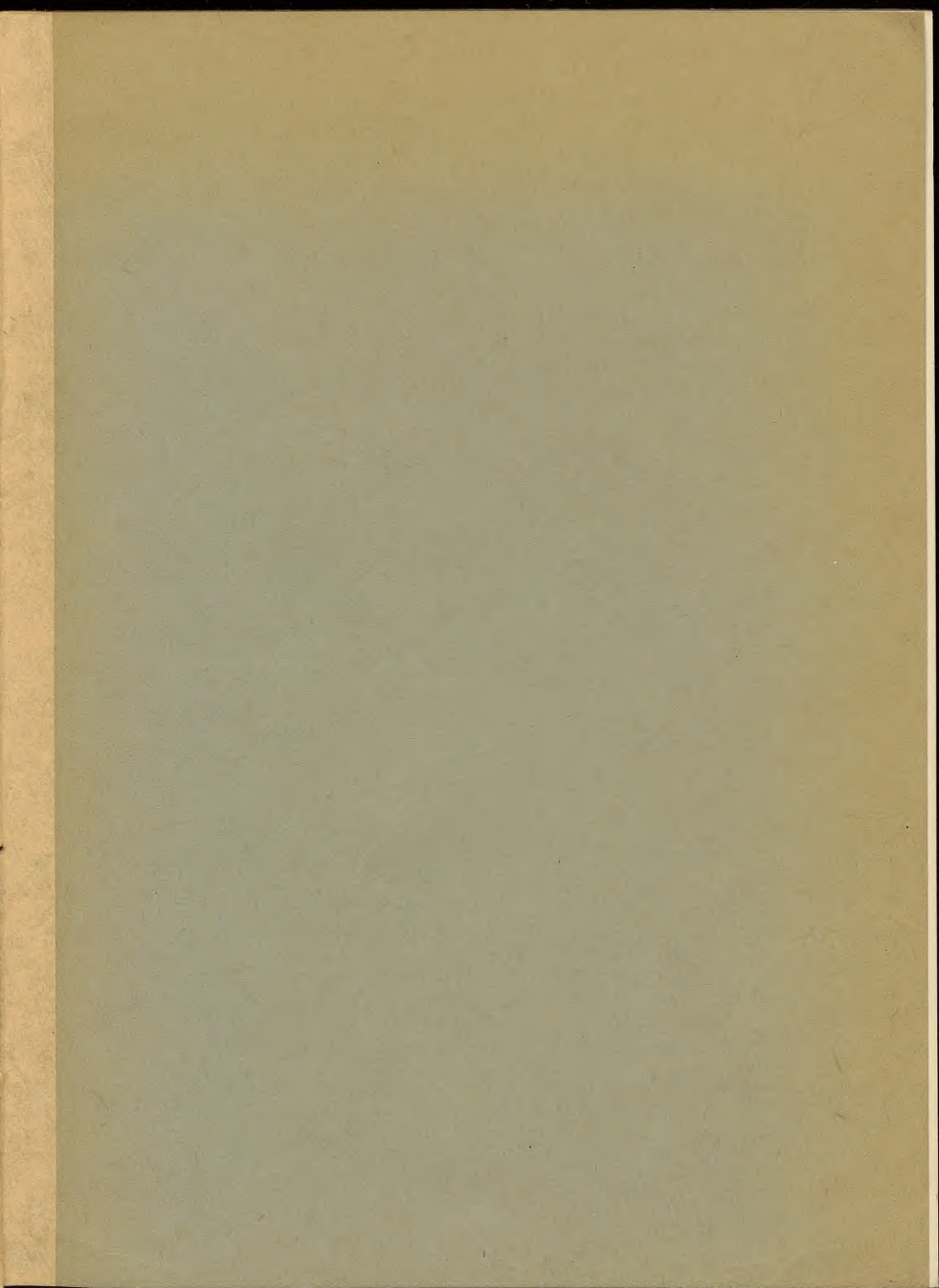
Tāda nobīdīšana pie malas, ko uz pastāvošā likuma pamata izbauda liela daļa vācu tautas, nozīmē socialās domas (des sozialen Gedankens) neievērošanu, kas tagadējā laikā ir pilnīgi ne-

vietā... Tagadējais laikmets, kā to pareizi aizrāda Vilhelms Kišs, pavēloši prasa, lai tiesību aizsardzībai ierīkotās iestādes būtu visiem pieejamas. Nekādā ziņā nedrīkst procesu pielāgot tikai saimniecisko dzīvi pārvaldošo aprindu vajadzībām. Mūsu tautas mazturīgākiem slāņiem ir tiesība prasīt, lai viņu tiesiskās satiksmes lietas apspriestu tikpat rūpīgi un pamatoti kā sociāli stiprāko grupu lietas. Arī tautas mazturīgākos slāņos tiesību problēmas (tiesību jautājumi) padotas ātrām pārmaiņām, katra diena uzstāda jaunus un nozīmīgus jautājumus, un tamdēļ šiem slāņiem vajadzība pēc izlīdzinājošās tiesu centralās instances ir tāda pat kā saimnieciski stiprākajiem slāņiem.»

Iepriekšējās rindiņās citētos profesora Švinges iebildumus pret Vācijas augstākās valsts tiesas (Reichsgericht) revīzijas sumu varētu attiecināt arī uz citām valstīm, kas zināmos gadījumos aizslēdz trešās instances durvis tādām civiltiesās izspriežamām lietām, kurās prasības priekšmeta vērtība mazāka par likumā noteiktu naudas sumu. Un te varētu piemētināt, ka prof. Švinge atstājis bez ievēribas vēl vienu svarīgu apstākli, kas runā par labu revīzijas sumas atmešanai, un proti to, ka tiesu iestāžu uzdevums ir nevien atzīt un uzturēt spēkā ikvienam valsts iedzīvotājam ar likumu noteikumiem nospraustās darbības novada robežas, kurās tas netraucēti var izlietot un attīstīt visus savus miesīgos un garīgos spēkus,

bet tiesu uzdevums ir apmierināt arī cilvēku ilgas pēc taisnības: prāvas neierosina un neved tikai tamdēļ vien, lai panāktu zinamas naudas sumas piespriešanu no pretinieka, bet gan lai panāktu taisnības uzvaru pār netaisnību likuma noteikumu robežās, un pie tam ne tikai pēc likuma burtā, bet arī pēc likuma satura, — lai pilsonis dabūtu to, kas tam pienākas un valsts dabūtu to, kas tai pienākas. Taisnas prāvas vinnējums sniedz nevien materialu, bet arī garīgu apmierinājumu: nostiprina iekšējās drošības sajūtu, bez kuras nav veicams neviens ievērojams garīgs vai saimniecisks pasākums. Ilgas pēc taisnības mājō visos un katrā attīstītā cilvēkā un nav atkarīgas no tā, par cik lielu naudas sumu tas prasa vai atbild tiesā. Un tieši šī iemesla dēļ — pašā cilvēkā, nevis naudā novērtējama prasījuma dēļ, nav pamata atstumt no augstākās tiesas durvīm prāvas ar mazu naudas vērtību²⁷.

²⁷ Nebūs lieki aizrādīt, ka līdzīgu domu ļoti skaistos vārdos ir izteicis vācu fizikas profesors, Dr. Max Planck savā monografijā: „Die Physik im Kampf um die Weltanschauung, Leipzig, 1937,“ 30. lpp. beigās un 31. lpp. sākumā.

(-37)

11. MAY 1940

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0309062983